

EDITORS

PROF. DR. RAUL D.S.G. CAMPILHO
ASSOC. PROF. DR. PARVIN AHANCHI
EMIL RAUL OGLU AGAYEV

IITH INTERNATIONAL ISTANBUL SCIENTIFIC RESEARCH CONGRESS PROCEEDINGS BOOK

ALGERIA, AZERBAIJAN, CANADA, CHINA, GEORGIA, INDIA, INDONESIA,
IRAN, KOSOVO, KUWAIT, MAURITIUS, MOROCCO, NAMIBIA, NEPAL,
NIGERIA, PAKISTAN, PHILIPPINES, PORTUGAL, SPAIN, TÜRKIYE,
UZBEKISTAN, VIETNAM.

ISBN: 978-605-73228-5-2

ALGERIA, AZERBAIJAN, CANADA, CHINA, GEORGIA,
INDIA, INDONESIA, IRAN, KOSOVO, KUWAIT,
MAURITIUS, MOROCCO, NAMIBIA, NEPAL, NIGERIA,
PAKISTAN, PHILIPPINES, PORTUGAL, SPAIN, TÜRKIYE,
UZBEKISTAN, VIETNAM.

11TH INTERNATIONAL ISTANBUL SCIENTIFIC RESEARCH CONGRESS PROCEEDINGS BOOK

OCTOBER 15-17, 2022
(ONLINE & FACE TO FACE PARTICIPATION)
ISBN: 978-605-73228-5-2

EDITORS

PROF. DR. RAUL D.S.G. CAMPILHO
ASSOC. PROF. DR. PARVIN AHANCHI
EMIL RAUL OGLU AGAYEV

BZT AKADEMI YAYINEVİ®
BZT ACADEMY PUBLISHING HOUSE 2021©

TURKEY, GERMANY
TR: +90543 671 0123 GR: +491774586777

11TH INTERNATIONAL ISTANBUL SCIENTIFIC RESEARCH CONGRESS

OCTOBER 15-17, 2022

ONLINE & IN-PERSON PARTICIPATION
ISTANBUL, TÜRKİYE

CONGRESS PROCEEDINGS BOOK

EDITORS

PROF. DR. RAUL D.S.G. CAMPILHO
ASSOC. PROF. DR. PARVIN AHANCHI
EMIL RAUL OGLU AGAYEV

BZT AKADEMİ YAYINEVİ®

TURKEY, GERMANY

TR: +90543 671 0123 GR: +491774586777

internationalistanbulcongress@gmail.com

<https://www.internationalistanbulcongress.com/>

All rights reserved

BZT AKADEMİ YAYINEVİ®

BZT ACADEMY PUBLISHING HOUSE 2021©

Publishing Date: 05.11.2022

ISBN: 978-605-73228-5-2

Konya'da Sanayi Yapılarının Tarihsel Gelişimi

Hayriye Elif Uslugil

Konya Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Konya, Türkiye.

ORCID Code: 0000-0001-7923-2784

“sanayi Yapıları Plan Şemalarının Değişim Süreci- Konya Örneği” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ABSTRACT

Konya is a city that has preserved its political and economic importance since the foundation of Çatalhöyük, which dates back 9400 years, and the 10500-year-old Boncukluhöyük next to it, and served as the capital of a state like the Selçuklu. As a result of the industrialization moves of the Ottoman Empire, albeit later than in Europe, there were various attempts in the city of Konya.

Large factories, which were previously established as a state enterprise, were followed by small factories. Industrial sites, which were grouped on a sectoral basis, met the need for manufacturing in the 1950s. Until the 1990s, 50-100 m² milles and large scale factories were built. By the 1990s, factory structures and industrial sites with 1000 m² workshops and administrative offices were established. Factory structures of 100000 m² were built, which was the next step of the growing industrial enterprises in the organized industries.

As a result, industrial structures have grown step by step and in this direction, the manufacturing enterprises have also grown. These enterprises, born in Konya, have an important place in Turkey's manufacturing and export in important fields such as the defense industry, automotive industry, furniture industry.

Keywords: Industrial buildings, Konya, Architecture

ÖZET

Konya Günümüzden 9400 yıl öncesine tarihlenen Çatalhöyük ve yanı başındaki 10500 yıllık Boncuklu höyüğün kuruluşundan beri gerek siyasi, gerek ekonomik önemini korumuş, Selçuklu gibi bir devlete başkentlik yapmış bir kenttir. Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'dan daha geç de olsa sanayileşme hamlelerinin sonuçları olarak Konya Kentinde de çeşitli teşebbüsler olmuştur.

Önceleri devlet girişimi olarak kurulan büyük fabrikaları, küçük imalathaneler takip etmiştir. Sektörel bazda gruplanmış şekilde kurulan sanayi siteleri 1950'li yıllarda imalat ihtiyacını karşılamıştır. 1990'lı yıllara gelene kadar 50-100 m² imalathaneler ve büyük ölçekleri fabrikalar yapılmıştır. 1990'lı yıllara gelindiğinde 1000 m² 'yi bulan imalathaneler ve idari ofisleri olan fabrika yapıları ve sanayi siteleri kurulmuştur. Organize sanayiler de büyüyen sanayi işletmelerinin bir sonraki adımı olmuş 100000m²'leri bulan fabrika yapıları inşa edilmiştir.

Sonuç olarak sanayi yapıları adım adım büyümüş ve bu doğrultuda imalat yapan işletmeleri de büyütülmüştür. Konya’da doğum büyüyen bu işletmeler savunma sanayi, otomotiv sanayi, mobilya sanayi gibi önemli alanlarda Türkiye imalatında ve ihracatında önemli bir yer tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sanayi yapıları, Konya, Mimarlık

GİRİŞ

Sanayi devrimi 18. Yüzyılda, İngiltere’de ortaya çıkmıştır. James Watt’ın icat ettiği buhar makinesi üretim hızını artırmış ve ülkeleri hızla etkisi altına almıştır. Şimdiye kadar dünyada bu kadar büyük kitleleri etkileyebilen başka bir hareket olmamıştır (Freyer,2014). Kırsaldan kentlere göçler olmuştur. Toplumun sosyokültürel yapısı değişmiş, yapılaşma da bu değişimden etkilenmiştir.

Önceleri devlet eliyle kurulan fabrikalar, şahıslar tarafından da hayata geçirilmeye başlanmıştır. Sanayi yapıları inşa edilmiştir. İmalat sektörü ülkelerin ekonomisinin ağırlık merkezini oluşturmaktadır.

Osmanlı Devleti Avrupa’da başlayan sanayi hareketlerini yakından takip etmeye çalışmıştır. Ordu hizmetinde faaliyette bulunan birçok küçük atölyenin yanında Fatih Sultan Mehmed devrinden beri sırf orduya hizmet veren tophane ve tersane tesisleri sonraki asırlarda birer büyük sanayi işletmesi haline gelmişlerdir (Müller, 1992). 19. Yüzyılda sanayileşme hamleleri hızlanmıştır

1830’lar ve 1840’larda Osmanlı yöneticileri Avrupa’da en son teknoloji kullanan makineler ithal ederek devlet mülkiyetinde ve esas olarak ordunun, donanmanın ve sarayın taleplerini karşılamak üzere bir dizi fabrika kurmuşlardır. Çoğunluğu İstanbul ve çevresinde kurulan bu kapitalist işletmeler içinde en önemlileri Yedikule’den Küçükçekmece’ye kadar uzanan alanda kurulan yünlü, pamuklu, dokuma fabrikaları (1719), Feshane (1833), tophane (1842-1918) ve tersanelerle demir dökümhaneleridir. Hereke’deki ipeklilik dokuma fabrikası(1843) da aynı girişimin bir parçasıdır (Pamuk, 2003).

Feshane (1833)

Tophane-i Amire 1842-1918

Hereke İpekli Dokuma Fabrikası (1843)

Osmanlıda kurulan sanayi yapıları ağırlıklı olarak İstanbul'da bulunmaktadır. Anadolu da bu tür yatırımlardan söz etmek mümkün değildir.

Günümüz teknoloji çağında dünyanın sahip olduğu her bir detay takip edilemeyecek bir hızla değişmekte ve gelişmektedir. Ancak günümüzden yalnızca 70-80 yıl önce elektriğin bile kolay ulaşamadığı bir Türkiye'den söz edilirken bugün aynı ülkede akla gelebilecek her türlü üretimin yapıldığı bir dönem yaşanmaktadır. Yaşanan bu büyük değişime bağlı olarak sanayi yapıları da etkilenmektedir.

Sanayileşme kavramı ülkelerin yapısını etkileyen önemli faktörlerdendir. 1800’ler öncesi dünyanın ve ülkelerin ekonomik ve sosyolojik durumu çok fazla farklılık göstermezken, sanayileşme sonucunda pek çok şey değişmiştir. Özellikle, günümüzde kitle haberleşme araçları toplumsal ve ekonomik değişimde önemli yer tutmaktadır. Bu nedenle sanayileşme öncesi toplumsal değişim 80–100 yıllık bir süreci kapsarken günümüzde bu süreç 20– 25 yıla düşmüştür. Ekonomik alanda bu süreler çok daha fazla kısalmıştır (Kasalak, 2012).

KONYA KENTİNDE SANAYİLEŞME

Konya kentinde de devlet yatırımı fabrikaların kurulması ancak 1900’lü yılların ortasında mümkün olabilmıştır. Köklü bir geçmişe sahip olan Konya kenti M.Ö 8500 yılına tarihlenen Boncukluhöyük, M.Ö. 7000’li yıllara tarihlenen Çatalhöyük’ten beri önemli bir şehir olma özelliğini hep korumuştur. Farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış, ticaret yollarının güzergâhı olmuştur.

Bedesten gibi basit imalathanelerden sonra Konya’da kurulan ilk büyük fabrika Ereğli Pamuklu Sanayi Müessesesidir.

Ereğli Pamuklu Sanayi Müessesesi

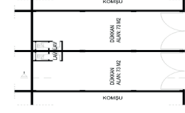
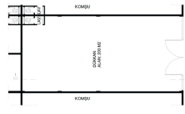

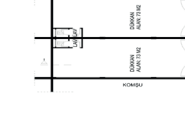
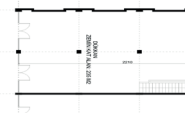
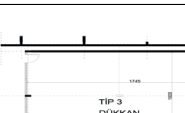
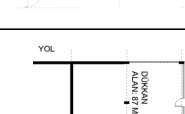
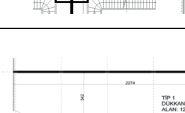

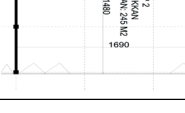
Sanayi tesislerinin özel sektör tarafından kurulmasıyla sanayi yapıları da hızla inşa edilmiştir. Konya kenti sanayi sektörü bakımından 2009-2018 yılları arasında 10 yıllık istatistiğe göre Türkiye 8. Büyük kent olmuştur.

Sanayi yapılarının gelişimi anlamak için münferit yapılardan ziyade toplu halde inşa edilen yapı gruplarını incelemek daha doğru olacaktır.

Motorlu taşıtlar sanayi sitesi Konya’da kurulan ilk toplu işyeri girişimidir. 1964 yılında kurulmuştur. 50 m²’lik bağımsız bölümlerden oluşmaktadır. Her imalathanenin içinde küçük bir yazıhane bulunmaktadır. Takip eden yıllarda Meram Eski Sanayi, Marangozlar Sanayi, Karatay Sanayi, Mobilyacılar Sanayi, Anadolu Sanayi, Gıdacılar Sanayi, Tırsan ve Büsan kurulmuştur.

Yapılar ihtiyaca göre şekillenmiştir. Büsan’a gelene kadar bir katta en büyük alan 245 m² büyüklüğünde Tırsan’dır. Büsan sanayi 1000 m²’lik taban alanı ve ayrı yapılan idari binasıyla küçük imlathane olan işletmelerin, fabrika olmalarını sağlamıştır. Burada büyüyen sanayi işletmeleri daha büyük kapalı alanlara sahip organize sanayi bölgelerine geçişlerdir.

Büsan sanayi 1997 yılında yapılmıştır. Konya’da inşa edilen diğer sanayi yapılarından farklı olarak 1000 m² kapalı imalat alanına sahip, 3 katlı idari yapıya sahiptir. Kat yüksekliği imalathane bölümünde 750 olarak belirlenmiştir. Kolonsuz yapısıyla vinç kurulumuna olanak sağlamaktadır.

Sanayi Sitesinin Adı	Kuruluş Yılı	Bağımsız Bölüm Alanı (m2)	Plam Şeması
Motorlu Taşıtlar	1964	50	
Meram Eski	1967	200	
Marangozlar	1967	154	
Karatay	1970	73	
Mobilyacılar	1973	725	
Anadolu	1974	180, 103, 51	
Gıdacılar	1989	274	
Bakırcılar	1992	129,123, 63	
Tırsan	1994	170, 319, 76, 44	
Büsan	1997	1350	

SONUÇ

Sanayi yapılarını etkileyen birçok faktör tespit edilmiştir. Bu faktörlerden birincisi teknolojik gelişmelerdir. Teknolojik gelişmeler sanayi yapılarının plan şemalarını doğrudan etkileyen bir etmendir. Gelişen teknolojik aletler ve cihazlar firmaların üretim kapasitesini artırmakta ve daha büyük imalathane alanlarına ihtiyaç duymalarına yol açmaktadır.

Yapılar içinde yaşayanların yaşayış biçimlerini belirler. Konu sanayi yapıları olunca doğru planlama işletmelerin büyümesini, ekonominin gelişmesini dolayısıyla ülkenin kalkınmasını sağlamaktadır. Sanayi yapılarının gelişimini izlemek, tespitler yapmak, geleceğe yönelik tahmin yapabilmeyi ve doğru planlama yapabilmeyi sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Freyer, H., 2014, Sanayi Çağı, Doğu Batı Yayınları, İstanbul, sf 11,32

Müller, W.,1992, 15-19. Yüzyılları Arasında İstanbul'da İmalathane ve Fabrikalar, Osmanlılar ve Batı Teknolojisi, İstanbul üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, sf. 58

Pamuk, Ş., 2003, Osmanlı-Türkiye İktisat Tarihi 1500-1914, İletişim Yayınları, İstanbul,Sf 207,202